

ФАХОВИЙ АНАЛІЗ МЕДІЙНОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ В ЮРИСЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ

У статті в юрислінгвістичному аспекті на матеріалі сучасних українських медіаджерел в трьох видах комунікації – рекламній, політичній, віртуальній (сфера Інтернет) – проаналізовані медійні фразеологізми як експресивні універсалиї масової свідомості.

Ключові слова: медійний фразеологізм, мова ЗМІ, медіалінгвістика, юрислінгвістика, лінгвістична експертиза медіатексту.

Сизонов Д. Ю. Профессиональный анализ медийной фразеологии в юрислингвистическом аспекте. – Статья.

В статье в юрислингвистическом аспекте на материале современных украинских медиаисточников в трех видах коммуникации – рекламной, политической, виртуальной (сфера Интернет) – проанализированы медийные фразеологизмы как экспрессивные универсалии массового сознания.

Ключевые слова: медийный фразеологизм, язык СМИ, медиалингвистика, юрислингвистика, лингвистическая экспертиза медиатекста.

Syzonov D. Yu. Professional Analysis of Media Phraseological Units in Legal Linguistics. – Article.

The article is dedicated to analysis of media phraseological units as expressive universals of mass consciousness, with research performed through the legal linguistics aspect and the materials taken from modern Ukrainian media sources representing three types of communication – advertising, political and visual (the Internet).

Key words: media phraseological unit, mass media language, media linguistics, legal linguistics, linguistic expertise of media text.

Говорячи про систему, структуру та функції правових суспільних відносин, варто наголосити на фаховій мовній об'єктивації та лінгвістичному аналізі різних типів юридичних текстів, що передбачено завданнями нового напрямку мовознавства – юрислінгвістикою. Як спеціалізований напрямок функціональної стилістики, юрислінгвістика зосереджена на лінгвістичній інтерпретації юридичного тексту, комплексному аналізі мовних одиниць / усталених словосполучень (фразеологізмів), типових для законодавчої, дипломатичної та ділової сфери документа, писемного чи усного офіційного висловлювання, розглядуваного з погляду як правового, так і лінгвістичної оцінки. Варто наголосити на синкретичному зв'язку мови медіа та юридичної мови, на чому наголошується, зокрема, в інноваційних словниках з юрис- та медіалінгвістики за загальною науковою редакцією професора Київського університету Л. Шевченко [5; 13], наукових працях Ю. Прадіда [6; 7], Г. Мацюк [4], В. Савончак [9], Д. Дуцик [2] та ін. У світовій практиці проблемам взаємозв'язку правових та медійних відношень присвячували праці Ф. Баверс (Канада), Б. Верс (Німеччина), О. Чубіна, М. Володіна (Росія), О. Самусевич (Білорусь) та ін.

Розглядаючи мову ЗМІ ХХІ ст. як об'єкт судової експертизи, юристи-експерти долучають фахові оцінки філологів, зокрема медіалінгвістів, адже сучасний інформаційний простір багато в чому змінив і характер правових порушень, зокрема, в комунікації. Передусім варто наголосити на проблемах аналізу мовного ресурсу впливу на масову аудиторію, що виконує одну з основних функцій медійної мови. І на сьогодні правовим експертам обійтися без фахової допомоги лінгвістів, особливо тих, хто досліджує функціональний аспект мови, неможливо. І на цьому окремо наголошується фахівцями в Програмі, створеного у 2016 р. Бюро лінгвістичної експертизи Українського національного комітету Міжнародної торгової палати (голова Бюро – проф. Л.І. Шевченко): «Завданням лінгвістичної експертизи є наукова інтерпретація дискусійних фрагментів тексту, виявлення тотожностей або варіативності у формах авторського вислову, аргументація логіки конструктивних елементів тексту документа, аналіз текстових фрагментів із лінгвостилістичного погляду з

увагою на семантику лексеми та усталеного словосполучення» [8].

У процесі проведення судової експертизи до дослідження фразеологічних одиниць експерти звертаються під час вирішення як ідентифікаційних, так і діагностичних завдань. Ми вважаємо, що природа стійких мовних одиниць дозволяє говорити про їх широкий комунікативний потенціал, що може по-різному інтерпретуватися в мові ЗМІ, наприклад, використання застарілої лексики в складі фразеологізмів без спеціальної експресивної мети; використання навмисно покручених (часто невмотивовано трансформованих) фразеологізмів; використання фразеологізмів у значеннях і зв'язках, що не властиво сучасній літературній мові, зумовлених впливом позалітературних елементів мови – територіальних чи соціальних діалектів, професіоналізмів, варваризмів та інтернаціоналізмів та ін. Саме тому роль фразеологізмів у текстах масової комунікації виконують ключову роль, яку лінгвісти-експерти мають виокремити, проаналізувавши їх смислово та концептуально.

За нашими спостереженнями робота з медійними фразеологізмами можлива в різних видах лінгвістичних експертиз:

1) у лінгвістичній експертизі в справах про честь, гідність та ділову репутацію громадян фахівець акцентує на авторських фразеологізмах, які часом у медіамові використовуються для створення позитивного / негативного образу людини, наприклад політика (пор.: «**Якщо куля в лоб, то куля в лоб**»: Яценюк з ганьбою жити не буде [ipress.ua, 22.01.2014] і «**Якщо куля в лоб...**»: коли Яценюка не стане» [Новий час, №131, лютий 2014]; **Ці руки нічого не крали**: згадали Юценка при створенні НАБУ [Експрес, 16.04.2015] і «**Ці руки нічого не крали?**»: відмивання грошей руками экс-президента [Україна incognito, 10.02.2015] та под.), іншої публічної особи (В українському шоу-бізнесі на сьогодні **пасуть задніх** Лорак, Дорн і Повалій, тому вони такі популярні в країні-агресорі [Українська правда. Життя, 12.04.2016]) та ін.;

2) у лінгвістичній експертизі відповідності текстів нормам українського правопису фахівець звертає увагу на правила написання та подальшу популяризацію фра-

– адвербиальная: *Неслышно ветер подошел* и др.

Фрагмент «Световые явления» представлен 57 языковыми единицами и включает следующие вербализаторы:

1) наличие света: свет: *И землю от края до края Неперекнувший свет озарил*; пламя: *Плывет днём и ночью пламя И озаряет шар земной*; огонь: *Огонь горит – не убывает, Горит – не угасает свет*; сверкать: *Всеми рубками сверкая*; сиять: *Протянула вдоль Ингула Сияющий сквозь синь и сон*; гореть: *Трава горит в росе*. Как видно из примеров, в качестве световых явлений часто выступает образ огня;

2) отсутствие света: темнота: *Сквозь осеннюю темноту*; полутьма: *В окопе, глядя в полутьму, Где рядом гибель рыскала*; сумрак: *Сквозь сумрак акаций*; тень: *Густеет тень ночная*; темно: *Туда, где душно и темно*. Часто поэт комбинирует образы света и тьмы: *И было мне светло идти Во тьму любого города; Светло в глуши моей души*;

3) прозрачность: *И горит живое имя Над прозрачною водой; Прозрачные сады листву купают*.

Фрагмент «Природные составляющие в цвете» представлен в количестве 78 языковых единиц и включает четыре лексико-грамматические группы:

1) субстантивная: зелень, синева, синь, белизна, позолота и др.: *Окна в зелень распахнула; Озарился спуск пологий Над речною синевой; И не лютою синевой Заключилась зима над землею; Без ее невыплаканной сини; Безупречною белизною На закате снега горят; Перрон в осенней позолоте*;

2) адъективная: белый, черный, зеленый, синий, голубой, красный и др.: *Но в этот миг на целом белом свете; Солнце не затмит чёрной тучей; На улице нашей зеленой Я признанный всеми поэт; Счастье – это город зеленый; Но под белою пеленою Созревает зелёный сад. Вечер кажется птицею синей; Безбрежный простор голубой; Молодая красная звезда*;

3) процессуальная: синеть, белеть, голубеть, засинеть, заалеть и др.: *Над нами синеют небеса; Чайка белеет в*

дали; Голубеет земля беспредельная; Засинели дороги и пашни; Первый луч заалел над столицей.

Самым частотным здесь выступает синий цвет с его оттенками, характеризующий в основном море и небо. Не менее значимым для поэта является и белый цвет, который ассоциируется в стихотворениях со снегом и цветущими садами.

Таким образом, концепт «Природа» имеет достаточно разветвленную структуру, состоящую из большого количества лексических экспликаций, а потому, несмотря на общеупотребительность, в творчестве М. Лисянского он приобретает своеобразные семантические признаки. Обширная репрезентация концепта «Природа» как важнейшего фрагмента концептуальной картины мира в языковом сознании М. Лисянского раскрывает особенности его образной системы, поскольку выступает как объект и как компонент образности, определяя идиостиль поэта.

Ядерная зона концепта «Природа» включает два микроконцепта: «Природа как окружающее пространство» (с фрагментами «Особенности земной поверхности», «Небесное пространство и небесные светила», «Водное пространство», «Растительный мир», «Животный мир») и «Природа как совокупность природных явлений» (с фрагментами) «Атмосферные явления», «Звуковые явления», «Световые явления», «Природные составляющие в цвете». Самым важным фрагментом для репрезентации концепта «Природа» в поэтическом дискурсе М. Лисянского являются фрагменты «Водное пространство» и «Атмосферные явления». Следует отметить, что номинанты фрагментов «Особенности земной поверхности» и «Небесное пространство», хотя и не являются самыми частотными, но, тем не менее, важны для вербализации названного концепта, прежде всего, в целях объяснения мировоззрения лирического героя. Каждый из репрезентантов концепта «Природа» может быть проанализирован как отдельный концепт, что составляет перспективу дальнейшего исследования поэтического дискурса.

Литература

1. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии / Н.Н. Болдырев. – Тамбов : Издательство ТГУ им. Г. Р. Державина, 2000. – 123 с.
2. Красных В.В. Этнопсихоллингвистика и лингвокультурология: курс лекций / В.В. Красных. М. : Гнозис, 2002. – 284 с.
3. Кубрякова Е.С. Язык и знание. На пути получения знания о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е.С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
4. Лебідь Є.О. Концепт «природа» в сучасному філософському дискурсі: автореф. дис. ... док. філософ. наук : 09.00.09 / Є.О. Лебідь. – Харків, 2009. – 29 с.
5. Максимовских А.Г. Концепт «Природа» в лирике поэта Зауралья А.М. Виноградова: лингвокультурологический аспект : автореф. дис. ... канд. фил. наук : 10.02.01 / Анна Геннадьевна Максимовских. – Шардинск, 2011. – 24 с.
6. Маслова В.А. Поэт и культура: концептосфера Марины Цветаевой / В.А. Маслова. – М. : Флинта : Наука, 2004. – 256 с.
7. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова / Российская АН; Российский фонд культуры. – 3-е изд., стереотипное. – М. : АЗЪ, 1996. – 928 с.
8. Попова З.Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин / Воронеж : ИСТОКИ, 2001. – 192 с.
9. Пустовалова А.А. Концепт «природа» в системе языковой образности поэзии Н. Рубцова: автореф. дис. ... канд. фил. наук : 10.02.01 / Александра Анатольевна Пустовалова. Тамбов, 2009. – 28 с.
10. Сергеева Е.В. К вопросу о классификации концепта в художественном тексте / Е.В. Сергеева // Вестник Томского государственного педагогического университета. Серия : Гуманитарные науки (филология). – 2006. – Вып. 5. – С. 98–103.
11. Синельникова Л.Н. Лирический сюжет в языковых характеристиках : [монография] / Л.Н. Синельникова. – Луганск : Редакционно-издательский отдел облуправления по печати, 1993. – 188 с.
12. Табакова Г.І. Концепт «Природа» в структурі художнього світу ліричної прози / Г.І. Табакова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2014. – Випуск II. – С. 45–55.

Источники иллюстративного материала

1. Лисянский М.С. Дивный город : книга новых стихотворений / М.С. Лисянский. – М. : Советский писатель, 1965. – 143 с.
2. Лисянский М.С. Избранное : стихотворения и поэмы / М.С. Лисянский ; авт. предисл. А.М. Турков. – М. : Художественная литература, 1975. – 400 с.
3. Лисянский М.С. Лучшие годы мои : избранная лирика / М.С. Лисянский ; ред. Н. Иванова. – М. : Художественная литература, 1971. – 241 с.
4. Лисянский М.С. Навсегда : стихи / М.С. Лисянский. – М. : Советский писатель, 1970. – 135 с.